

Чланак Високог представника, Педи Ешдауна: “Шта Багдад може научити од Босне”

Педи Ешдаун боље од других зна како поново изградити Ирак– он је то већ учинио у Босни и Херцеговини. У овом чланку објашњава зашто је први приоритет поновно успостављање владавине закона

Тешка фаза, оно што је Киплинг описао као “побједа у дивљачком рату за мир”, тек предстоји. Коалиција је добила рат у Ираку, али још увијек може изгубити мир. Јавна дебата, данас као и увијек, углавном је усмјерена на механизам рата а не на то како постићи рјешење у далекој земљи.

То је природно. Само прије неколико седмица, прије но што су снаге коалиције ушле у Ирак, код многих људи је владао страх да овај конфликт може изазвати пожар широких размјера на Блиском истоку. Напади хемијским оружјем, крваве уличне борбе, координирани напади балистичким оружјем на сусједне земље, помињани су као могућности. Након наглог напредовања коалиције и непостојања озбиљног ирачког организованог отпора, почели су се доносити преурањени закључци о исходу рата. Иако је побједа коалиције поздрављена са задовољством и олакшањем, њен коначан исход је попраћен наглим падом интересовања јавности. Медијска пажња усмјерена на Ирак – попут Садамове наводно импресивне Републичке гарде- постепено се губи.

Међутим, Ирак неће постати стабилна држава у миру са остатком свијета – што је коалиција прокламовала као циљ рата- док огромни напор, који је уложен у борбу, сада не буде примијењен на дугорочно рјешење. Могуће је прикупити подршку за вођење скупог рата. Али је много теже одржати исти ниво подршке за високу цијену успостављања мира. Исти став сам изнио у парламенту прије седам и по година док се рат у Босни и

Херцеговини коначно примицао крају. Политичари, дипломате и генерали су, очи у очи са етничким чишћењем и масакрима, четири године оклијевали. Када је међународна заједница коначно скупила снаге да интервенише НАТО авиони су окончали рат за пар седмица. Тада, као и сада, водила се интензивна дебата о карактеристикама и природи интервенције, али је мало стварне дискусије вођено у вези с тим како остварити мир.

Тада је постојало мало примјера који су нас могли водити. Сада их има доста. Босна и Херцеговина, Косово и Авганистан су показали да је оно што се дешава након окончања борби, исто толико важно као и војна кампања. Могло би се рећи и важније.

Постали смо сувише добри у побјеђивању у овим ратовима. Али смо знатно мање добри у остваривању мира након њих. Ипак, изградња мира тражи исто толико усредсређене политичке воље, често и више средстава, те бескрајно много више стрпљења на дуге стазе, него што то тражи остваривање брзих побједа.

У Босни и Херцеговини смо провели шест година у некој врсти изградње државе која би сада могла постати потребна у Ираку. Морали смо разоружати и демобилисати оружане снаге. 430.000 људи је било под оружјем 1995. године (у земљи која има мање од четири милиона становника); данас их је 22.000. Морали смо осигурати средства и људство како бисмо омогућили да се стотине хиљада избјеглица врате својим домовима – и милион њих се вратио, док још милион људи тек треба да се врати. На крају рата у Босни су биле у оптицају различите валуте, а привреда је престала функционисати. Данас имамо једну од најстабилнијих валута на Балкану, а стопа инфлације је скоро нула. Привреда полагано расте, иако је стопа незапослености и даље остала неприхватљиво висока, сектор малих и средњих предузећа полако добија свој облик. Цијена? Отприлике 5 милијарди америчких долара (3.2 милијарде фунти) међународне помоћи.

Било је и грешака. (Огромни) прилив помоћи на почетку је био координиран на неодговарајући начин. Ово је хранило корупцију створену хаосом ратних година. Нагласак на изградњи политичких

компромиса међу потписницама Дејтона – у многим случајевима истим особама које су немилосрдно стицале новац и моћ током рата –значио је да се мир у Босни и Херцеговини стварао усред атмосфере корупције. Ово је водило бирократској склерози и широко распострањеном цинизму међу становништвом. УН је помогао успостављању професионалне послијератне полицијске службе – задатак који је сада на себе преузела Европска унија – али процес реструктурирања судског система, искорјењивања корумпираних судија, обуке особља у судовима и стварање новог кривичног система није се све до недавно одвијао онако како је замишљен.

Пропуст да се брзо и одлучно успостави владавина закона у Босни и Херцеговини, поновљен и на примјеру Косова, је нешто што је скупо плаћено. Због тога, пљачкање у Багдаду и Басри, иако очекивано, треба бити посматрано као озбиљна ствар. Војници коалиције су требали бити припремљени да преузму дужности полиције док редовне полицијске снаге не буду основане. То је тежак задатак. Али није луксуз – то се мора учинити. Ако закон и ред не буду успостављени брзо и свеобухватно, мир се неће учврстити и користи остварене након побједе коалиције ће бити убрзо изгубљене када криминалци и корупција искористе настали вакуум.

Промовисање демократије у Босни и Херцеговини је био најважнији приоритет након потписивања Дејтонског споразума. Успјех смо мјерили бројем организованих избора. Након седам година и шест избора грађани – суочени са нагомиланом бирократијом, широко распострањеним криминалом и хроничним недостатком могућности за налажење посла –постали су уморни од гласања као што се показало на прошлогодишњим општим изборима. Фокусирање на изборе, међутим, успорило је наше активности у борби против организованог криминала и корупције. Тек сада се стварно бавимо овим проблемима и чинимо напредак у побољшању квалитета живота и стварању услова за пословање и улагања у Босну и Херцеговину.

Како у Босни и Херцеговини, тако и у Ираку, све овиси од раног

успостављања владавине закона: функционалне привреде, слободног и правичног политичког система, развоја грађанског друштва, повјерења јавности у полицију и судове. Процес се одвија у фазама које су међусобно повезане.

Наравно, ситуација у ове двије земље није потпуно иста. Неки од наших проблема овдје су различити. Рат у БиХ је трајао четири и по године и у току рата је оштећено 85% стамбених јединица. Рат у Ираку је трајао три седмице и штете ће бити знатно мање. Природна богатства овдје су ограничена. Ирак посједује друго по величини налазиште нафте у свијету. Овдје су ратни злочинци харали четири године; Ирак је можда имао много злочинаца прије рата, али само неколико их је произвео рат. Проблеми у Ираку ће бити гори у неким другим сферама. Ситуација у Босни и Херцеговини прије рата је била много боља него у Ираку након 30 година Садамове тираније и 15 година УН-ових санкција.

Али, ма какве да су ове разлике, највећи значај успостављања владавине закона као темеља демократског развоја остаје непромијењен. А први сати су од највећег значаја у овом питању. У Босни и на Косову смо платили горку цијену због тога што владавина закона није раније успостављена. То је грешка коју не бисмо требали поновити у Багдаду.